

Żyłko Elżbieta

Założenie pałacowo-parkowe w Choroszczycy woj. białostockie, pow. Białostocki. 1962.

Maszynopis dla Działu Dokumentacji Naukowej PP. Pracownia Konserwacji Zabytków w Warszawie. (wyciąg).

Zespół pałacowy ...usytuowany w XVIII w. w odległości ok. 1 km od miasteczka... obecnie wtopiony jest w zespół zabudowań szpitalnych. Pałac... został usytuowany na obszarze nizinnym, znacznie obniżonym w stosunku do terenu miasteczka, na prawym brzegu rzeki Horodnianki vel Choroszczanki, w stosunkowo niewielkiej odległości od jej ujścia do Narwi. Otoczono go obszernym parkiem, przylegającym do fasady płn. korpusu pałacowego... od pld mieścił się folwark... oraz zabudowania gospodarczo-pomocnicze.

...~~W księgach XVIII~~ miasteczko Choroszcz należało w XVI w do Chodkiewiczów, a w XVII w. do Paców, następnie do Jerzego Wandalina Mniszcha, zakupiona w 1703 przez Stefana Mikołaja Branickiego, oddziedziczona przez Jana Klemensa Branickiego (zm. 1771), wdowy po nim Elżbiety Poniatowskiej (zm. 1808), przeszła do spadkobierców Branickich- Rtockich następnie do min. Tadeusza Mostowskiego i jego zięcia Komara, ok. 1870 kupione przez fabrykanta Fryderyka Moesa, był własnością tej rodziny do pierwszej wojny światowej. W ¹⁸¹⁵~~1929~~ r. pałac spłonął poczym w ^{1929 r} wraz z parkiem przejęty został przez Zakład dla Nerwowo i Psychiczenie Chorych i tak użytkowany dotąd.

... budowa pałacu rozpoczęta była nie później, niż około 1725 r. W latach 1748-1750 prowadzone są prace ogrodowe, mające charakter rozwinięcia niewielkiego założenia parkowego i dziedzińca w modne rozwiązanie. W jesieni 1748 prowadzone były na wielką skalę i z wielkim pośpiechem roboty ziemne, kopanie rowów, szkowanie miejsc pod sadzenie szpalerów i labiryntu, kopanie nowego kanału, krzyżującego się z istniejącym, pod kierunkiem Józefa Sękowskiego, tak aby naroża nie były zbyt ostre dla zajazdu batami. Z tego okresu pochodzi usypanie okrągłego kopca, zamykającego od płn-zach os widokową, obwiedzionego szpalerem i zwieńczonego pawilonem treliżowym. Podobne treliże stanęły w końcach ramienia poprzecznego kanału, o zdobione wyrzeźbionymi w drzewie puttami